

Tasa-arvopolitiikan onnistumiset, epäonnistumiset ja hiljaisuudet

28.2.2023 / Anna Elomäki ja Hanna Ylöstalo / Artikkelit, Haasteita monikriisistä hallituksesta / Eduskuntavaalit 2023, hallitus, Suomi, Tasa-arvo / 6 minuutiksi luettavaa

Sanna Marinin hallitus on tehnyt poikkeuksellisen kunnianhimoista tasa-arvopolitiikkaa. Ideologiset erot hallituspuolueiden välillä ovat kuitenkin johtaneet siihen, että osa merkittävistä tasa-arvouudistuksista on jäänyt puolitehen. Tasa-arvopolitiikalta on myös puuttunut pääministerin vahva tuki.

Antti Rinteen (sd.) hallitus (2019) aloitti tasa-arvopolitiikan näkökulmasta vahvasti: tasa-arvo mainittiin hallitusohjelmassa 71 kertaa. Ohjelma sisälsi lupauksia nais- ja tasa-arvojärjestöjen

pitkään ajamista, toimeenpanoa vaille jääneistä tasa-arvopoliittisista uudistuksista.

Myös hallituspohja oli suosiollinen tasa-arvoa edistävälle arvo- ja resurssipolitiikalle. Luonnehdimme ohjelmaa tuoreeltaan “**tasa-arvopolitiikan vastaiskuksi**” heikkoa tasa-arvopolitiikkaa tehneen Juha Sipilän (kesk.) hallituksen jälkeen.

Kun **Sanna Marinista** (sd.) tuli muutamaa kuukautta myöhemmin Suomen kolmas naispääministeri ja maailman nuorin istuva pääministeri, Suomi näytti lopullisesti lunastaneen asemansa tasa-arvon mallimaana. Marinin ohella hallituksen neljä muuta keskeistä ministeriä ja puoluejohtajaa olivat naisia: vasemmistoliiton **Li Andersson**, Suomen ruotsalaisen kansanpuolueen **Anna-Maja Henriksson**, keskustan **Katri Kulmuni**, jonka **Annika Saarikko** pian korvasi, sekä vihreiden **Maria Ohisalo**. Hallituksen kokoonpanoa pidettiin mediassa **lupauksena feministisestä politiikasta**.

Naisten osallistuminen poliittiseen päätöksentekoon ei ole tasa-arvonäkökulmasta merkityksetön asia. Keskeisinä ministereinä ja puoluejohtajina naiset asettuvat pitkän miehisen historian jatkeeksi.

Naisten osallistuminen poliittiseen päätöksentekoon ei ole tasa-arvonäkökulmasta merkityksetön asia. Keskeisinä ministereinä ja puoluejohtajina naiset asettuvat pitkän miehisen historian jatkeeksi. Marinin hallitus on paitsi rikkonut lasikattoja, myös uudistanut politiikan miehistä kuvastoa ja toimintakulttuuria. Mahtaako politiikan historia tuntea toista hallitusta, jonka viidestä keskeisestä ministeristä kolme synnyttää lapsen ministerinpestinsä aikana – ja palaa äitiysvapaan jälkeen hallitukseen?

Samalla on syytä muistaa, että hallituksen julistaminen feministiseksi ennen kuin se on tehnyt ensimmäistäkään tasa-arvopoliittista tekoa niputtaa naispoliitikot yhteen ja sivuuttaa heidän politiikkansa sisällön. Tässä kirjoituksessa otamme lähempään tarkasteluun hallituksen tasa-arvopolitiikan. Missä hallitus on onnistunut, ja missä ei? Miltä sukupuolten tasa-arvo näyttää hallituskauden loppupuolella?

Tasa-arvopolitiikan onnistumiseen vaikuttaa moni asia

Poliittinen tuki ja tahto ovat tasa-arvon kaltaisille kiistanalaisille yhteiskunnallisille kysymyksille tärkeitä, mutta eivät yksin riitä. Tasa-arvopolitiikkaa valmistellaan ja toimeenpannaan kaikissa ministeriöissä. Poikkihallinnollisuus hankaloittaa toimeenpanoa.

Valtionhallinnon siiloutuneessa toimintakulttuurissa ministeriöt katsovat asioita omista näkökulmistaan, eikä toisten tonteille haluta astua. Tämän vuoksi laajojen yhteiskunnallisten tasa-arvo-ongelmien ratkaiseminen useiden ministeriöiden yhteishankkeilla on ollut vaikeaa.

Ministeriöiden osaaminen tasa-arvokysymyksissä **vaihtelee paljon, ja niiden virkakunta ja johto eivät ole aina sitoutuneet tasa-arvon edistämiseen.**

On syytä muistaa, että hallituksen julistaminen feministiseksi ennen kuin se on tehnyt ensimmäistään tasa-arvopoliittista tekoa niputtaa naispoliitikot yhteen ja sivuuttaa heidän politiikkansa sisällön.

Hallituksen tasa-arvopolitiikka konkretisoidaan hallitusten **tasa-arvo-ohjelmissa**. Niillä ei kuitenkaan ole omaa toimintamäärärahaa, mikä heikentää ministeriöiden sitoutumista sekä ohjelman näkyvyyttä ministeriöissä ja hallituksessa. Kun ministeriöiden täytyy löytää rahat omien menokehystensä sisältä, uusia, aidosti vaikuttavia toimenpiteitä ei useinkaan synny.

Hallitusviisikko koostuu viiden eri puolueen puoluejohtajista, joiden välillä on merkittäviä ideologisia eroja myös tasa-arvopoliittisissa kysymyksissä. Keskustan perhepolitiikka nojaa **konservatiiviseen käsitykseen sukupuolten rooleista**, mikä on rajoittanut vaihtoehtoja perhevapaaudistukselle. Keskusta lipesi hallituksen riveistä myös sukupuolen vahvistamista koskevaa eli niin kutsuttua translakia koskevassa äänestyksessä.

Hallituksen feministisen ulkokuoren alla on siis poliittisia kamppailuja, jotka ovat vaikuttaneet tasa-arvopolitiikan onnistumiseen.

Useita merkittäviä tasa-arvouudistuksia

Haasteista huolimatta Marinin hallitus on tehnyt kunnianhimoista ja vaikuttavaa tasa-arvopolitiikkaa. Se on käyttänyt suositusten ja selvitysten ohella jämerämpiä instrumentteja, kuten lainsäädäntöä. Tasa-arvon edistäminen on myös saanut maksaa: esimerkiksi **perhevapaaudistuksella on arviolta 80 miljoonan euron hintalappu vuositasolla**. Monia merkittäviä uudistuksia olisi ollut vaikea saada aikaan ilman rahaa.

Hallituksen tasa-arvouudistuksista kenties merkittävin on perhevapaaudistus. Koska uudistus sai maksaa, pystyttiin lisäämään isille korvamerkittyä vapaata lyhentämättä äitien osuutta, mikä oli keskustalle tärkeää. Uudistus toteutettiin tasa-arvon ja perheiden näkökulma edellä, ei työllisyystoimena.

Koska uudistus jättää edelleen paljon valinnanvapautta perheille, on epävarmaa, kuinka paljon se tulee lisäämään isien perhevapaita. Toistaiseksi lähes kaikki **isät ovat luovuttaneet omat vanhempainvapaansa äideille**.

Eduskunta hyväksyi myös helmikuussa 2023 edellä mainitun translain uudistuksen. Laki lisää transihmisten itsemääräämisoikeutta, kun vaatimus lisääntymiskyvyttömyydestä poistetaan ja lääketieteelliset hoidot eriytetään juridisen sukupuolen korjaamisesta. Alaikäisten

rajaamista lain ulkopuolelle **on kuitenkin kritisoitu**. Sukupuolen moninaisuus ja sukupuolivähemmistöjen aseman parantaminen on otettu aiempaa paremmin huomioon tasa-arvo-ohjelmassa.

Koska uudistus jättää edelleen paljon valinnanvapautta perheille, on epävarmaa, kuinka paljon se tulee lisäämään isien perhevapaita. Toistaiseksi lähes kaikki isät ovat luovuttaneet omat vanhempainvapaansa äideille

Hallitus on toiminut aktiivisesti sukupuoleen kohdistuvan väkivallan torjumiseksi. **Seksuualirikoksia koskevan lainsäädännön uudistus** astui voimaan vuoden 2023 alussa. Uudistuksen myötä raiskauksen tunnusmerkistö muuttuu suostumusperustaiseksi.

Hallitus on myös vahvistanut väkivallan vastaisen työn rakenteita antamalla resursseja esimerkiksi naisiin kohdistuvan väkivallan torjuntaohjelmalle ja **ihmiskaupan vastaisen työn koordinaattorille**. Lisäksi turvakotien rahoitusta on lisätty.

Hallituksen investoinnit koulutukseen ja sosiaaliturvaan ovat myös sukupuolten tasa-arvon kannalta tärkeitä. Esimerkiksi toisen asteen maksuttomuudella ja **oppivelvollisuuden pidentämisellä 18 vuoteen** sukupuolittuneiden oppimiserojen kaventumista ja koulutuksellisen tasa-arvon lisäämistä. Hallitus on parantanut varhaiskasvatuksen laatua ja saavutettavuutta, mikä heijastuu perheisiin ja hoivaan kodin piirissä.

Toimeenpano-ongelmia ja hiljaisuuksia

Osa hallitusohjelmaan ja tasa-arvo-ohjelmaan sisältyneistä tasa-arvotoimista ja -tavoitteista ei ole edennyt lainkaan. Tilanne on heikoin työelämän tasa-arvon suhteen.

Tavoite poistaa palkkasyrjintää ja perusteettomia palkkaeroa palkka-avoimuutta lisäämällä joutui vastatuuleen jo alkumetreillä, kun Elinkeinoelämän keskusliitto **jätti lakimuutosta valmistelewan kolmikantaisen työryhmän**. Lopulta palkka-avoimuus jakoi myös hallituspuolueet, ja **lakiesityksen valmistelu keskeytettiin**.

Haluttomuus tukea hoitajia osoittaa, että palkkaukseen ja työehtoihin liittyvät tasa-arvokysymykset jäävät helposti hallituksen ja työmarkkinajärjestöjen välisten toimivaltakysymysten jalkoihin.

Hallitusohjelmassa luvattiin ehkäistä raskaussyrjintää lainsäädäntöä täsmentämällä ja parantaa perhevapaalta palaavien työsuhdeturvaa. Nämä uudistukset **juuttuivat**

kolmikantaiseen työryhmään ja työnantajien sekä oman vielä julkaisemattoman tutkimuksemme mukaan myös työ- ja elinkeinoministeriön virkakunnan vastustukseen. Lakimuutoksia ei alettu edes valmistella.

Naisvaltaisen hoiva-alan matalat palkat ja heikot työolot ovat keskeisiä työelämän tasa-arvoon vaikuttavia kysymyksiä. Marinin hallitus kehysti hoito- ja hoiva-alan palkkauksen ja hoitajien koronabonukset työnantajien ja työntekijöiden välisiksi asioiksi, joihin sen ei tarvinnut tai kuulunut puuttua – huolimatta siitä, että valtaosa hoitajien palkoista maksetaan julkisista varoista.

Haluttomuus tukea hoitajia osoittaa, että palkkaukseen ja työehtoihin liittyvät tasa-arvokysymykset jäävät helposti hallituksen ja työmarkkinajärjestöjen välisten toimivaltakysymysten jalkoihin.

Sukupuolinäkökulma ei näkynyt hallituksen talouspolitiikassa

Tasa-arvopolitiikan onnistumiseen vaikuttaa myös sukupuolinäkökulman huomiointi muussa päätöksenteossa, kuten talouspolitiikassa. Hallitus sitoutui hallitusohjelmassa sukupuolten välisen tasa-arvon edistämiseen talousarvioprosessissa ja kaikissa keskeisissä uudistuksissa.

Hallituksen tulevaisuusinvestointeja ja hyvinvointia painottaneen talouspolitiikan voi arvioida yleisellä tasolla tukeneen sukupuolten tasa-arvoa, toisin kuin edellisten hallitusten harjoittaman leikkauspolitiikan. Tästä huolimatta sukupuolinäkökulmat eivät näkyneet talouspoliittisessa päätöksenteossa.

Sukupuolitietoisen budjetoinnin kehittäminen on hallituskaudella hiipunut. Valtionhallinnossa ei edelleenkään systemaattisesti arvioida talousarvion kokonaisuuden sukupuolivaikutuksia. Edellisellä hallituskaudella kehitetty sukupuolinäkökulmainen tulonjakovaikutusten arviointi ei ole vakiintunut osaksi budjettiprosessia.

Hallituksen koronakriisiin vastaava talouspolitiikkaa ei jälkikäteisarvion perusteella ollut erityisen tasa-arvotietoista tai feminististä. Tätä voi pitää epäonnistumisena tasa-arvon edistämiseen sitoutuneelta hallitukselta.

Sen sijaan talouspolitiikan sukupuolivaikutuksia on arvioitu jälkikäteen erillisissä hankkeissa. Hankkeista jää puuttumaan sukupuolitietoiselle budjetoinnille tärkeä tavoite muuttaa talouspolitiikkaa sukupuolten tasa-arvoa edistävään suuntaan. Hankkeet eivät siten ole kestävä tapa tehdä sukupuolitietoista budjetointia.

Hallituksen koronakriisiin vastaava talouspolitiikka ei jälkikäteisarvion perusteella ollut erityisen tasa-arvotietoista tai feminististä. Tätä voi pitää epäonnistumisena tasa-arvon edistämiseen sitoutuneelta hallitukselta.

Koronakriisillä on myös Suomessa ollut sukupuolittuneita vaikutuksia, jotka olisi ollut tärkeää huomioida päätöksenteossa. Kriisiin vastaavien lakiesitysten vaikutuksia arvioitiin kuitenkin sukupuolinäkökulmasta vain harvoin, ja osa tukitoimista oli sukupuolinäkökulmasta vinoutuneita.

Kriisi iski alussa pahiten naisvaltaisiin aloihin, ja naisyritykset kärsivät kriisistä miesyrityksiä enemmän. Tästä huolimatta suurin osa yrityksille kanavoituista tuista kohdentui etenkin kriisiin alkuvaiheessa miesvaltaisille aloille ja tasa-aloille.

Tasa-arvon edistämistä ja hoivapalveluiden vahvistamista ei Suomessa nähty osana yhteiskunnan ja talouden jälleenrakentamista, toisin kuin joissain muissa maissa. Tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämiseen tähtäviä toimia tehtiin vain vähän, ja niihin investoidut summat olivat pieniä. Myös tasa-arvolle tärkeät investoinnit hoivaan ja hoivapalveluihin jäivät jälleenrakennuksessa sivurooliin, vaikka kriisi toi esiin hoivan merkityksen taloudelle.

Tasa-arvo vaatii vahvaa poliittista tukea

Poikkeuksellisen naisvaltaiselta ja median feministiseksi esittämältä hallitukselta on vaadittu tasa-arvopolitiikan suhteen enemmän kuin aiemmilta hallituksilta. Hallitus ottikin tasa-arvopolitiikan vahvasti tehtäväkseen hallitusohjelmasta lähtien, ja se on saanut aikaan monia merkittäviä, pitkään odotettuja uudistuksia.

Tasa-arvomyönteisen pinnan alla olleet jännitteet ovat kuitenkin vesittäneet uudistusten sisältöä ja johtaneet joidenkin toimenpiteiden kaatumiseen. Lisäksi hallituskautta värittäneet kriisit ovat johtaneet tasa-arvokysymysten sivuuttamiseen, eivätkä tasa-arvonäkökulmat ole olleet keskeisessä roolissa kriisien hoidossa.

Voikin kysyä, ovatko pääministeri ja tasa-arvoministeri seisseet tarpeeksi vahvasti sukupuolten tasa-arvon tukena erimielisyyksien noustessa pintaan ja kriisien täyttäessä politiikan agendan.

Kiistanalaiset uudistukset ja sukupuolinäkökulman sisällyttäminen kaikkeen päätöksentekoon, vaativat vahvaa poliittista tahtoa, tukea ja johtamista. Voikin kysyä, ovatko pääministeri ja tasa-arvoministeri seisseet tarpeeksi vahvasti sukupuolten tasa-arvon tukena erimielisyyksien noustessa pintaan ja kriisien täyttäessä politiikan agendan.

Anna Elomäki työskentelee akatemiattutkijana Tampereen yliopistossa.

Hanna Ylöstalo on sosiologian yliopistonlehtori Turun yliopistossa.

Artikkeli on osa [Haasteita monikriisistä hallituksesta -juttusarjaa](#).

Artikkelin pääkuva: Marvin Kuhn/Unsplash

[← Edellinen Artikkeli](#)

[Seuraava Artikkeli →](#)